

A violagambista Sara Ruiz.

—Análise

Sara Ruiz, viola da gamba

Belén Bermejo

Doutora en Dereito,
xestora e mediadora en
cultura e música

Dentro da serie de retratos de mulleres músicas, de procedencias e traxectorias vitais e artísticas diversas, que manteñen unha estreita relación coa Galiza, non podía faltar unha persoa que ocupa un lugar de altura dentro da escena da música antiga: a violagambista Sara Ruiz. Non lembro ben cando foi que tiven noticia de Sara. Só teño na cabeza a certeza dunha foto tomada nun espazo de conversa e música ao vivo, organizado polo festival Espazos Sonoros na Illa de San Simón, arredor do grande Rolf Lislevand e presentado polo xornalista Anxo Quintela.

A instantánea recolle a Sara sentada entre o público, atenta ao que acontece no escenario. Rolf fora o seu profesor en Trossingen e un dos referentes que a marcaron. Lembro tamén que ao pouco coincidín con Lislevand en Innsbruck con motivo dun concerto na Universidade e falamos de Sara. Rolf referíase a ela cunha fonda admiración, como unha das mellores violagambistas do momento. Era alá por 2011.

Proxección internacional

Sara acababa de chegar a Galiza, pois o seu home, o laudista Rafa Muñoz, acadara un posto como profesor no conservatorio de Pontevedra. Como adoitan marcar os ritmos para as mulleres, independentemente da súa valía, ela aínda tardaría anos en acadar un posto como docente; mais acabou converténdose na primeira española que conseguiu unha cátedra de viola da gamba, e foi polo Conservatorio Superior de Vigo.

Alumna de grandes intérpretes da música antiga como Itziar Atutxa, Ventura Rico, Vittorio Ghielmi ou Lorenz Duftschmid,

— No contexto galego teñen pouca relevancia artistas que a nivel mundial se moven polos mellores escenarios da música clásica

formada nos mellores centros especializados e colaboradora habitual de prestixiosas formacións como Al Ayre Español, Armonico Tributo Austria, La Cetra Baroque Orchestra ou La Grande Chapelle, Sara converteuse co paso do tempo tamén nunha figura de referencia. Ao traballo que desenvolve co grupo que ela mesma fundou e dirixe, La Bellemont, únese un destacado labor como solista. Ademais, coopera como mestra voluntaria na Orquestra Infantil Son das Flores, Música para a Transformación, un proxecto pioneiro en Galiza que emprega a música como ferramenta de transformación social e persoal.

En 2025 publicouse a gravación das *Fantasías* de Telemann para viola soa, un repertorio que se consideraba perdido e saíu á luz en 2015. Por este traballo está a obter as mellores distincións da crítica, que a sitúan á altura dos máis grandes nomes da viola da gamba. O disco é cen por cento galego na súa produción, gravado na Ribeira Sacra, con son de Pablo Barreiro e autoproducido por ela mesma. Segundo explica, a súa

experiencia de vida en Galiza está moi presente nel, mais non tivo outra opción que publicalo en Holanda.

Vén sendo xa un lugar común nestas páxinas insistir na pouca relevancia que, no contexto galego, teñen artistas que a nivel mundial se moven polos mellores escenarios da música clásica. Están aquí, pero non ocupan o espazo —nin real nin simbólico— que merecen dentro da cultura galega. Xunto ao talento que sae de aquí e non volve, temos tamén o talento que vén para ficar e ao que se agasalla, ao meu ver, cunha absoluta indiferenza, obviando así un gran potencial que, polo tanto, se bota a perder.

Hai talento, falta promoción

Sara é consciente de que na Galiza non existe recoñecemento para o ámbito que ela representa, de que poderíamos situarnos moito máis á vangarda —non é por falta de talento—, mais o tecido é demasiado feble: pouca docencia, poucos festivais, poucos espazos nos que o estudantado poida medrar, facer música e tocar os repertorios que estudan. Sería tamén necesaria a presenza constante de referentes internacionais que veñan tocar a Galiza e se convertan en espellos para as persoas máis novas. Se non se dan as condicións para desenvolver o talento, este estrágase.

En coherencia con todo isto, non debe sorprendere que xente como Sara e o éxito dos seus proxectos non ocupen nin as páxinas nin as axendas da cultura en Galiza. Mais é xente coma ela a que se debería promocionar como se fai, sen reparo, con artistas que encaixan mellor no relato identitario. Son figuras así as que nos permiten conectar, sen moito esforzo, co mundo, evitando pasar por centros decisorios para os que, no fondo, non deixamos de ser provincias con certo grao de exotismo, pero non culturas autorreferenciadas.

Como mostra do coidado que se pon no que debería ser estratégico, só un apuntamento: dez anos despois de Sara obter a súa praza docente, o conservatorio non ten aínda unha soa viola da gamba. Paradoxal? Non. É máis do mesmo.